

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

Kristova spravedlnost

"Když se díváme, proměňuje nás to"

Pro Tajemství Bible přeložil Ladislav Hodač a kolektiv

V Církvi adventistů sedmého dne dochází ke sporům o Kristovu přirozenost především od 50. let 20. století, kořeny těchto sporů však vznikly před více než 130 lety. V této kapitole se nejprve podíváme na Jonesovo a Waggonerovo chápání Kristovy božské i lidské přirozenosti, abychom zjistili, zda toto téma bylo součástí "poselství z roku 1888". Skutečnost, že Jonesův a Waggonerův názor na Kristovu lidskou přirozenost byl stejný, jaký církev od svého vzniku obecně zastávala, vysvětluje, proč v té době ohledně tohoto tématu nedošlo k **většímu** sporu. Neměli bychom však předpokládat, že se jednalo o bezvýznamnou záležitost. Protože Jonesův a Waggonerův názor na Kristovu přirozenost byl nedílnou součástí poselství o ospravedlnění z víry a Kristově spravedlnosti, našli odpůrci jejich poselství před konferencí v roce 1888 a v ještě větší míře na Vzdělávacím institutu v roce 1890 body, v nichž je mohli kritizovat.

V jedné ze svých lekcí na Vzdělávacím institutu přednesl Waggoner studium Izajášových prorocství verš po verši s důrazem na Kristovu přirozenost a dílo. **1** S. A. Wittier O. A. Olsenovi, 22. ledna 1890; Dan Jones M. Larsonovi, 2. ledna 1890.

Pro Waggonera to nebylo nové téma, protože své názory na Kristovu přirozenost prezentoval již před konferencí v roce 1888. Stejně jako jeho názory na zákon v listu Galatským a na obě smlouvy byly rovněž Waggonerovy názory na Kristovu božskou i lidskou přirozenost něčím více než jen okrajovou záležitostí. Nejednalo se pouze o věroučné zásady, o kterých se mělo diskutovat v kruzích vyššího učení. Waggoner vnímal, že Kristova přirozenost je úzce propojená s "Kristovou spravedlností", že se jedná o samotný základ, na němž je postaveno učení o ospravedlnění z víry. Spravedlnost z víry byla pro Jonese i Waggonera ve skutečnosti pouze praktickou aplikací ospravedlnění z víry, posvěcení z víry, smluv a zákona v listu Galatským; to vše bylo založeno na jejich chápání přirozenosti člověka, přirozenosti hříchu a přirozenosti Krista. Toto chápání spolu s pravdou o očištění Svatyně v souvislosti doby konce učinilo z "třetího andělského poselství ve své plnosti" to nejcennější poselství. **2*** Ellen G. White, "Repentance the Gift of God," (Pokání jako Boží dar), *Review and Herald*, 1. dubna 1890

Kristovo božství.

Než se podíváme na Jonesovy a Waggonerovy pohledy na Kristovo božství, je třeba pochopit postoj, jaký do té doby zastávalo mnoho klíčových zakladatelů církve. Dva z hlavních zakladatelů Církve adventistů sedmého dne, Joseph Bates a James White, byli původně členy církve Christian Connexion (Křesťanské spojení), která odmítala učení o Trojici. James White byl vysvěceným kazatelem této církve. Když se on a Bates připojili k adventnímu hnutí, nadále zastávali názor odmítající učení o Trojici, který přijali v církvi Christian Connexion." Nebyli to však jen James White a Joseph Bates; "dalšími významnými adventisty, kteří se vyslovili proti Trojici, byli J. N. Loughborough, R. F. Cottrell, J. N. Andrews a Uriáš Smith". **3*** Gerhard Pfandl, "The Doctrine of the Trinity Among Adventists," (Nauka o Trojici mezi adventisty), Silver Spring, MD: Biblical Research Institute, 1999, str. 1.

Mnoho těchto mužů zastávalo ariánské nebo poloariánské názory na Krista. Klasické definice těchto názorů jsou následující:

*Ariánství: učení, které vzniklo ve čtvrtém století našeho letopočtu v Alexandrii. Pojmenováno podle jeho nejvýznamnějšího představitele, alexandrijského presbytera Aria. Popíralo, že Ježíš Kristus je stejné podstaty (řecky **homoousios**) jako Otec, a snižovalo Syna na úroveň stvoření, ačkoli existoval již před stvořením světa. Ariánství bylo odsouzeno na nicejském koncilu (325 n. l.).*

*Poloariánství: Poloariánství se pokoušelo o kompromis mezi ortodoxním a ariánským postojem k přirozenosti Krista. Odmítali ariánský názor, že Kristus byl stvořen a má jinou přirozenost než Bůh (**anomoios** – nepodobný), ale nepřijali ani Nicejské vyznání víry, které tvrdilo, že Kristus je "jedné podstaty (**homoousios**) s Otcem". Poloariáni učili, že Kristus byl podobný (**homoios**) Otci, neboli podobné podstaty (**homoiousios**), ale přesto podrženy. 4 Gerhard Pfandl, "The Doctrine of the Trinity Among Adventists," (Nauka o Trojici mezi adventisty), str. 1.*

Uriáš Smith je pravděpodobně jedním z nejznámějších zastánců ariánského pohledu na Krista. V roce 1865 například napsal, že Kristus byl "první stvořenou bytostí datující svou existenci daleko před jakoukoli jinou stvořenou bytostí nebo věc". 5* Uriah Smith, *Thoughts on Revelation*, (Battle Creek, MI: Review and Herald, 1865), str. 59.

Ačkoli se koncem 90. let 19. století myšlenky Smitha a mnoha dalších zakladatelů církve posunou směrem k ortodoxnějšímu chápání božství, v době a prostředí, v němž Waggoner vyrůstal, byl tento názor prominentní.

Krátce po svém vidění Kristova kříže v roce 1882 začal Waggoner chápat důležitost představování Krista jako osoby rovné Bohu. Viděl, že správný pohled na Krista hraje významnou roli nejen při chápání Božství, ale také při chápání plánu spasení a Kristovy spravedlnosti, kterou člověk musí získat vírou:

*Neustálé a rozumné uvažování o Kristu takovém, jakým je, promění člověka v dokonalého křesťana, neboť "když se díváme, proměňuje nás to". ... Toto "vyvýšení" Ježíše, ačkoli se primárně vztahuje k Jeho ukřižování, zahrnuje více než pouhou historickou skutečnost; znamená, že Kristus musí být "vyvýšen" všemi, kdo v Něj věří, jako ukřižovaný Vykupitel, jehož milost a sláva stačí k tomu, aby uspokojil největší potřeby světa; znamená, že by měl být "vyvýšen" v celé své nesmírné kráse a moci jako "Bůh s námi", aby tak Jeho božská přitažlivost mohla všechny přitáhnout k sobě. Viz. Jan 12,32 A já, až budu vyvýšen ze země, přitáhnou všechny k sobě. 6 E. J. Waggoner, *Christ and His Righteousness*, (Oakland, CA: Pacific Press Pub. Co., 1890), s. 5-6, zvýraznění přidáno.*

Naším cílem v tomto zkoumání je poukázat na Kristovo oprávněné postavení jako na postavení rovné Otci, **aby byla lépe doceněna jeho moc vykoupit.** 7 *Tamtéž*, str. 19, zvýraznění přidáno.

Podobné myšlenky ohledně správného chápání Kristova božství vyjádřila i Ellen Whiteová. V knize Duch proroctví, svazek 4 (1884), a v pozdějším rozšířeném vydání Velkého sporu (1888) se Ellen Whiteová zmínila o nebezpečí popírání Kristova božství a o dopadech, které to má na chápání plánu spasení:

Dalším nebezpečným omylem je učení, které popírá Kristovo božství a tvrdí, že před svým příchodem na tento svět neexistoval. ... Touto myšlenkou se lze zabývat pouze tehdy, když dochází k neoprávněnému překrucování Písma. Nejenže snižuje lidské představy o díle vykoupění, ale podkopává víru v Bibli jako Boží zjevení. ... Nikdo z lidí zastávajících tento omyl nemůže mít správnou představu o charakteru nebo poslání Krista ani o velkém Božím plánu vykoupění člověka. 8 Ellen G. White, *Great Controversy*, 1888 ed., str. 524*

V letech 1884 a 1885 se Waggoner v několika člancích v časopise *Signs of the Times* zmínil o Kristově vyvýšeném postavení jako samotného Boha. Naléhal, že Kristus si zaslouží stejnou úctu a

že má podíl na Otcových vlastnostech, včetně života v sobě samém, a že je právem nazýván "Pánem". Protože se o Waggonerových názorech na Krista tolik mluví, podíváme se na několik jeho dalších výroků:

*Je-li jen jeden, který je dobrý, totiž Bůh, a Kristus je dobrý, pak **Kristus musí být Bůh**. A to se shoduje s tím, co o Kristu řekl prorok: "Neboť chlapec se nám narodil, syn je nám dán; na jeho rameni spočinulo panství. Dal mu jméno Podivuhodný rádce, mocný Bůh, Věčný Otec, Kníže pokoje." Izajáš 9,5. ...*

*Otec a Syn jsou jedno. **Jan 10,30**. Oba jsou hodni uctívání. ... Nejsme povoláni k tomu, abychom vysvětlovali tajemství zbožnosti, ani se neočekává, že mu budeme rozumět, ale Kristus nám vysvětlil, jak jsou on a Otec jedno. ... Tato jednota tedy spočívá v tom, že dvě odlišné osoby mají **stejně myšlenky, stejné záměry a stejné vlastnosti**. Otec a Syn byli jedno při stvoření země a jedno při vypracování a uskutečňování plánu spásy. 9 E. J. Waggoner, "An Important Question," (Důležitá záležitost), *Signs of the Times*, 19. června 1884, str. 377.*

*Nesmrtelnost má pouze Bůh. ... Je to pouze vlastnost Boha. "Ale", řekne někdo, "není snad Kristus nesmrtelný? A nečteme snad o andělech, že nemohou zemřít?". Ano; a my se obracíme k **Janovi 5,26** a čteme Kristova slova: "Neboť jako Otec má život sám v sobě, tak dal i Synu, aby měl život sám v sobě." Kristus má tedy jako jednorozený Syn Boží **podíl na jeho vlastnostech a má život sám v sobě**. To znamená, že je schopen předávat život druhým. 10 E. J. Waggoner, "Immortality," (Nesmrtelnost), *Signs of the Times*, 4. září 1884, str. 538*

*Při dalším zkoumání tohoto tématu pochopíme, že slovo "Pán" se **vztahuje jak na Otce, tak na Syna**, a přestože se na různých místech vztahuje specificky na jednoho z nich, je čin připisovaný jednomu z nich také činem druhého. ... Z **Jana 5,23** se dozvídáme, "aby všichni ctili Syna, jako ctí Otce". Kdekoli tedy nacházíme nějaký čin nařazený Otcem, víme, že jeho vykonání ctí také Syna a že jeho zanedbání je stejnou urážkou jak Syna, tak Otce. Neposlušnost vůči Otci zneuctívá Krista. 11 E. J. Waggoner, "The Lord's Day," (Pánův den), *Signs of the Times*, 27. listopadu 1884, str. 713.*

***Jan 3,16**. "Neboť tak Bůh miluje svět, že dal [svého] jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný." Co se z tohoto verše dozvídáme? 1. Že Boží láska ke světu byla tak velká, že ho přiměla poslat svého Syna, aby je zachránil. O Boží lásce k Synovi můžeme něco soudit, když si uvědomíme, že Kristus je září Otcovy slávy "otiskem jeho podstaty", a "dědicem všech věcí", je tím, skrze něhož byly stvořeny světy (Hebrejům 1,2.3), a "v něm tělesně přebývá veškerá plnost Božství". **Koloským 2,9**. Bůh je nekonečný ve všech svých vlastnostech, a proto byla nekonečná i jeho láska k Synovi. A protože dal svého Syna za svět, víme, jak velká byla jeho láska ke světu. Byla nekonečná. 12 E. J. Waggoner, "Which is Evangelical?" (Které je evangelikální?), *Signs of the Times*, 12. listopadu 1885, str. 681.*

Není divu, že Waggoner vnesl stejné myšlenky do svých přednášek o spravedlnosti z víry v Minneapolis. Před konferencí v roce 1888 bylo v článku "Kristovo božství" v *Review* uvedeno jako jedno z "témat navržených k projednání". 13 "The General Conference Institute," *Review and Herald*, 16. října 1888, str. 648.

Toto téma Waggonera stále více zajímalo a často o něm psal a mluvil. W. C. White zaznamenal jednu z Waggonerových přednášek, kde otevřeně prohlásil: "Věříme v Kristovo božství. On stvořil všechny věci na nebi i na zemi." 14 W. C. White, "Notes Made at the Minneapolis Meetings 1888," 15. října 1888; v *Manuscripts and Memories*, str. 421.

Waggoner pokračoval v hlásání Kristova božství i v letech následujících po konferenci v Minneapolis. V šestidílné sérii v časopise *Signs* psal právě o Kristově božství v reakci na knihu o

otázce soboty vydanou metodisty. Než Waggoner odpověděl na otázky vznesené ohledně soboty, zabýval se "myšlenkovým směrem, který naznačuje věta v předmluvě. Když mluví o těch, kteří dodržují sedmý den jako sobotu ..., doktor [M. C. Briggs] říká: 'Člověk jen lituje ... jejich ... popírání Kristova božství.'" V celých šesti článcích, z nichž budeme citovat jen část, se Waggoner snažil ukázat, že tato myšlenka je zcela mylná:

Když však doktor [M. C. Briggs] tvrdí, že adventisté sedmého dne popírají Kristovo božství, víme, že píše nerozvážně. Jsme plně přesvědčeni o tom, že to umí lépe; ale ať je to jakkoli, lidé tvrdící, že vědí, o čem mluví, toto prohlašují tak často, že tomu mnozí uvěřili; a kvůli nim i kvůli těm, kteří se nad tímto tématem zamýšlejí nyní, navrhuje předložit pravdu. Nemáme žádnou teorii, kterou bychom to podpořili, a tak místo předkládání návrhů budeme jednoduše citovat Boží slovo a přijímat to, co říká. ...

*Jan 1,1 Na počátku bylo Slovo a to Slovo bylo u Boha a to Slovo bylo Bůh. ... Z něj se dozvídáme, že **Kristus je Bůh**. Tento text sám o sobě, kdybychom neměli žádný jiný, stačí k prokázání Kristova božství, neboť slovo "božství" znamená "přirozenost nebo podstata Boží". **Věříme v Kristovo božství**, protože Bible říká, že **Kristus je Bůh**. ...*

*Když mluví o Kristově nadřazenosti nad anděly, pisatel listu Hebrejům říká, že je to proto, že "má dědičně vznešenější jméno než oni". **Stal se tím vznešenější nad anděly, čím význačnější jméno dědičně obdržel. Hebrejům 1,3** Jaké jméno dědičně obdržel? Je to "mocný Bůh". Jako jednorozený Boží Syn má toto jméno právem. 15* E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ," (Kristovo božství), Signs of the Times, 25. března 1889, str. 182.*

*Co tedy myslel tím, když řekl: "Proč mě nazýváš dobrým? Nikdo není dobrý, jen jeden, a sice Bůh"? Chtěl mladíkovi vtisknout do mysli skutečnost, že ten, koho oslovuje jako Mistra, není pouhým člověkem, jedním z rabínů, ale že je Bohem. Tvrdil o sobě, že je absolutně dobrý, a protože není nikdo dobrý kromě Boha, **ztotožnil se tím s Bohem**. A s tím můžeme spojit výrok apoštola Pavla, že "... v něm tělesně přebývá veškerá plnost Božství." **Koloským 2,9**. ...*

*V roce, kdy zemřel král Uzijáš, jsem viděl Panovníka sedícího na trůnu vysokém a vyvýšeném ... I řekl jsem: Běda mi, jsem zničen, protože jsem člověk nečistých rtů a bydlím uprostřed lidu nečistých rtů, a mé oči viděly Krále, Hospodina zástupů! **Izajáš 6,1-5**. Nevěděli bychom, na koho se to vztahuje, kdyby náš Spasitel sám v **Janovi 12,40.41** necitoval Izajášova slova z desátého verše této kapitoly a nevztahoval je na sebe. ⁴⁰Oslepil jejich oči a zatvrdil jejich srdce, aby očima neviděli a srdcem neporozuměli, neobrátili se a já je neuzdravil. ⁴¹To řekl Izajáš, protože spatřil jeho slávu a mluvil o něm. Z těchto textů máme důkaz toho, že inspirovaní pisatelé nazývají **Ježíše Bohem, Synem Božím, ale také toho, že Ježíš sám o sobě tvrdil, že je Bůh**. 16 E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ," (Kristovo božství), Signs of the Times, 1. dubna 1889, str. 196.*

*Jako Boží Syn musí mít podíl na **Boží přirozenosti**. "Neboť jako Otec má život sám v sobě, tak dal i Synu, aby měl život sám v sobě." **Jan 5,26**. Život a nesmrtelnost jsou předávány věrným Božím následovníkům, ale jen Kristus sdílí s Otcem moc předávat život. Má "život v sobě", to znamená, že je schopen **zvěčnit svou vlastní existenci**. ...*

*To, že je Kristus božského původu, dokazuje skutečnost, že se mu dostává uctívání. Andělé vždy odmítali přijímat uctívání a klanění. O Otcích však čteme, že "když uvádí Prvorozeného do světa, praví: **Ať se mu pokloní všichni andělé Boží**". **Hebrejům 1,6**. ...*

Kdyby Kristus nebyl Bůh, bylo by to modlářství. ... Nezáleží na tom, v jakém postavení je nějaké stvoření, ať už zvíře, člověk nebo anděl, uctívání takového je přísně zakázáno. Uctívat se smí pouze Bůh, a protože se smí uctívat Kristus, je Kristus Bůh. Tak praví Písmo pravdy. ...

Tvrdím, že Otec a Syn jsou si naprosto rovni, a že Kristus je svou přirozeností Bůh. ... **Je z podstaty Otce, takže ve své přirozenosti je Bohem**; a protože to tak je, tak: "... se Otcí zalíbilo, aby v něm přebývala veškerá plnost". **Koloským 1,19**. 17 E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ," (Kristovo božství), *Signs of the Times*, 8. dubna 1889, str. 214

Všimněme si některých skutků, které Kristus koná jako Bůh, a najdeme v nich další důkaz jeho božství. ...

První způsob, jakým se nám Bůh zjevuje jako někdo vyžadující úctu je ten, že je Stvořitelem. ... Protože tedy Krista mají všichni ctít, stejně jako ctít Otce, vyplývá z toho, že ho mají ctít jako Stvořitele; a tak podle Pavlových slov Římanům poskytuje viditelné stvoření důkaz Kristovy "věčné moci a božství". ...

Koloským 1,15-17. ... Na základě slov "prvorozený ze všeho stvoření" někteří tvrdí, že Kristus sám je stvořená bytost. To je však nejen ukvapený závěr; ale i závěr přímo odporující samotnému textu. ... V něm mělo stvoření svůj počátek, jak je uvedeno ve Zjevení 3,14. V něm se také nachází počátek stvoření. Stvoření existovalo v něm, jakoby v zárodku, "neboť se Otcí zalíbilo, aby v něm přebývala veškerá plnost". **Koloským 1,19**. Žádný jazyk nemůže dokonaleji ukázat **Kristovu preexistenci a stvořitelskou moc**, než jak je to vyjádřeno v **Koloským 1,15-17** On je obraz neviditelného Boha, prvorozený všeho stvoření, neboť v něm bylo stvořeno všechno na nebesích i na zemi, věci viditelné i neviditelné, ať trůny nebo panstva, vlády nebo autority; všechno je stvořeno skrze něho a pro něho. On je přede vším a všechno v něm spočívá. ...

Ať tedy nikdo neříká, že vyzdvihováním Krista hrozí, že budeme snižovat své představy o Bohu. To je nemožné, neboť čím vznešenější představy máme o Kristu, tím vznešenější musí být naše představy o Otcí. **18** E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ," (Kristovo božství), *Signs of the Times*, 15. dubna 1889, str. 230

Protože všichni musí ctít Syna stejně jako Otce, musí ho ctít nejen jako Stvořitele, **ale také jako Zákonodárce**. ... Pouze moc vytvářející zákony může zajistit jejich plnění. Nyní přistoupíme k podání důkazu o tom, že **zákon byl dán Kristem, stejně jako že je jeho spravedlností**. ...

Kristus byl vůdcem synů Izraele z Egypta do Kanaánu. ... V **1. Listu Korintským 10,9** Pavel jasně říká, proti komu reptali. Říká: "ani nepokoušejme Krista, jako někteří z nich pokoušeli, a hynuli od hadího uštknutí." Byl to tedy Kristus, kdo jako Hospodin vedl Izrael, a právě proti němu reptali.

Hebrejům 3,5-11 učí totéž velmi jasně. Stačí jen pozorně číst, abychom viděli, že Kristus je tím hlasem, který, jak nás Duch svatý varuje, nemáme odmítat jako otcové, kteří ho čtyřicet let pokoušeli na poušti. ...

Protože Kristus vedl starověký Izrael z Egypta do Kanaánu, vyplývá z toho, že **Kristus byl Hospodinův anděl**, který se zjevil Mojžíšovi v hořícím keři a řekl: "Já jsem Bůh tvého otce, Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův. Mojžíš si skryl tvář. ..." **Exodus 3,6-8**.

Pokud by někdo namítal proti tomuto nejpřirozenějšímu závěru, že ten, kdo zde mluví, se nazývá "JÁ JSEM, KTERÝ JSEM", ten, který existuje sám o sobě – Jehova, musíme mu jen připomenout, že Otec dal Synovi, aby měl život sám v sobě **Jan 5,26** **Neboť jako Otec má život sám v sobě, tak dal i Synu, aby měl život sám v sobě**. Kristus o sobě tvrdil totéž, když řekl: "Amen, amen, pravím vám, dřív než byl Abraham, já jsem" **Jan 8,58**. Za toto domnělé rouhání se ho Židé pokusili ukamenovat. Dále prorok ho zcela jasně nazývá Jehovou v následující pasáži: "Hle, přicházejí dny, je výrok Hospodinův, kdy vzbudím Davidovi spravedlivou ratolest ... a toto je jeho jméno, kterým se bude

nazývat: *HOSPODIN NAŠE SPRAVEDLNOST*", doslova "*Jehova, je naše spravedlnost*". *Jeremjáš 23,5.6.* ...

Exodus 20,1-3 Potom Bůh vyhlásil všechna tato slova. Řekl: Já Hospodin jsem tvůj Bůh, který jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví. Nebudeš mít jiné bohy vedle mne. Tento verš označuje vůdce Izraelitů z Egypta jako dárce zákona ze Sinaje. Pokud se říká, že v této transakci nemůžeme oddělit Otce a Syna, odpovídáme, že právě na to poukazujeme. Otce a Syna nelze v žádné transakci oddělit, protože jsou jedno. Ale stejně jako byl Syn tím, skrze něhož bylo všechno stvořeno, byl i tím, kdo lidem vyhlásil Jehovův zákon. Je tedy božským Slovem. Syn vyhlašuje Otcovu vůli, která je zároveň jeho vlastní vůlí. **19*** E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ," (Kristovo božství), *Signs of the Times*, 22. dubna 1889, str. 247

Dokázali jsme tedy obecně i konkrétně, že Kristus je Zákonodárcem pro celé lidstvo. Musíme ho tedy ctít jako Stvořitele, jako Zákonodárce a nyní konečně jako Vykupitele. A tím se dostáváme k potěšující a povzbudivé části všeho, co bylo řečeno dříve. ...

Naším Vykupitelem je sám náš Bůh. Jaké je to zaslíbení věrnosti "nesmírně velkých a drahocenných zaslíbení" evangelia. Velký zákon vesmíru byl porušen obyvateli této malé planety a **Zákonodárce sám sebe vydal, aby tyto vzbouřence vykoupil.** ...

A jestliže se Zákonodárce vydal za nás, aby nás vykoupil z přestoupení svého vlastního zákona, jakou větší jistotu bychom si mohli přát, že zachrání všechny, kteří k němu přijdou? **20** E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ," (Kristovo božství), *Signs of the Times*, 6. května 1889, str. 262

V roce 1890 Waggoner tyto články rozvinul a vydal knihu *Christ and His Righteousness* (Kristus a Jeho spravedlnost). Stejně jako ve svých člancích z roku 1889 se v několika kapitolách obzvláště zabýval Kristovým božstvím. Jeho cíl byl jasný: "Naším cílem v tomto zkoumání je poukázat na Kristovo oprávněné postavení jako na postavení rovné Otci, aby byla lépe doceněna jeho moc vykoupit." **21** E. J. Waggoner, *Christ and His Righteousness*, str. 19. Zde si všimneme pouze několika odstavců:

Kristu je svěřena nejvyšší výsada, a sice výsada soudit. Musí se mu dostat stejné pocty, jaká náleží Bohu, a to z toho důvodu, že je Bůh. Milovaný učedník vydává toto svědectví: "*Na počátku bylo Slovo a to Slovo bylo u Boha a to Slovo bylo Bůh.*" **Jan 1,1.** Že toto božské Slovo není nikdo jiný než Ježíš Kristus, ukazuje 14. verš: "*A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi. Spatřili jsme jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jediný Syn, plný milosti a pravdy.*" **22** Tamtéž, s. 8-9.

Na mnoha místech Bible je Kristus nazýván Bohem. Žalmista říká: "*Bůh Hospodin [Jehova] promluvil a volá zemi od východu slunce až po západ... 'Nebesa zvěstují jeho spravedlnost, vždyť Bůh je soudce!'*" **Žalm 50,1-6.** To, že se tento verš vztahuje ke Kristu, lze poznat 1) z již poznané skutečnosti, že veškerý soud je svěřen Synu a 2) tím, že při svém druhém příchodu Kristus pošle své anděly, aby shromáždili jeho vyvolené ze čtyř světových stran. **Matouš 24,31.** **23** Tamtéž, str. 10.

Až přijde, přijde jako "mocný Bůh". ... Nejsou to jen Izajášova slova, jsou to slova Ducha svatého. ... Toto jméno nebylo Kristu dáno v důsledku nějakého velkého úspěchu, ale je to jeho dědičné právo. Když mluví o Kristově moci a velikosti, říká pisatel listu Hebrejům, že je učiněn mnohem lepším než andělé, protože "dědičným právem získal vznešenější jméno než oni". **Hebrejům 1,4.** ... Kristus je "vyjádřením otisku" Otcovy osoby. **Hebrejům 1,3.** Jako Syn Boha, který existuje sám o sobě, **vlastní od přirozenosti všechny atributy Božství.** **24** Tamtéž, s. 11-12.

A konečně máme inspirovaná slova apoštola Pavla o Ježíši Kristu, že "Otci se zalíbilo, aby v něm přebývala veškerá plnost". **Koloským 1,19.** Jaká je tato plnost, která přebývá v Kristu, se

dozvídáme z následující kapitoly, kde je řečeno, že *"v něm tělesně přebývá veškerá plnost Božství"*. **Koloským 2,9**. To je nanejvýš absolutní a jednoznačné svědectví o tom, že **Kristus vlastní od přirozenosti všechny atributy Božství**. Skutečnost Kristova Božství se také velmi zřetelně ukáže při dalším uvažování. **25** Tamtéž, s. 15-16.

Hebrejům 1,8-10. Zde vidíme, že Otec oslovuje Syna jako Boha a říká mu: *"Ty, Pane, jsi na počátku založil zemi a nebesa jsou dílem tvých rukou."* Když sám Otec vzdává Synovi tuto poctu, co je člověk, že by mu ji měl odepřít? Tím můžeme skončit s přímým svědectvím ohledně **Kristova Božství a o skutečnosti, že je Stvořitelem všech věcí**. **26** Tamtéž, s. 18-19.

Je Kristus stvořená bytost? Než přejdeme k některým praktickým poznatkům, které z těchto pravd vyplývají, musíme se na chvíli zastavit u názoru, který upřímně zastávají mnozí, kteří by Krista dobrovolně nezneuctili, ale kteří tímto názorem ve skutečnosti popírají jeho božství. Jde o názor, že Kristus je stvořená bytost, která byla z Boží dobré vůle povýšena do svého nynějšího vznešeného postavení. **Nikdo, kdo zastává tento názor, nemůže mít správnou představu o vznešeném postavení, které Kristus skutečně zaujímá.**

Tento názor je založen na nesprávném chápání jediného textu, Zjevení 3,14: ... A tak výrok, že On je prvopočátek nebo hlava Božího stvoření, znamená, že v NĚM mělo stvoření svůj počátek; že On, jak sám říká, je Alfa i Omega, počátek i konec, první i poslední. **27** Tamtéž, s. 19-21

Kristus *"je v lůnu Otcově"*, protože je svou podstatou Bohem a má život sám v sobě. Právem je nazýván **Jehovou, který má život sám v sobě**, a takto je také znázorněn u **Jeremjáše 23,5,6**, kde se říká, že spravedlivá ratolest, která bude na zemi vykonávat soud a spravedlnost, bude známa pod jménem Jehova – tsidekenu – HOSPODIN, NAŠE SPRAVEDLNOST. **28** Tamtéž, s. 23-24.

Ačkoli někteří čtenáři mohou mít pocit, že jsme při zevrubné prezentaci Waggonerových názorů na Kristovo božství zašli příliš daleko, chceme ve světle toho, že někteří Waggonera obviňují z toho, že je arián a věří, že "Kristus byl stvořený bůh", toto téma zcela a naprosto objasnit. **29** Dalšího komentáře není třeba, Waggonerovy články mluví samy za sebe.

Odpověď Ellen Whiteové.

V dopise napsaném Jonesovi a Waggonerovi rok a půl před Minneapolis Ellen Whiteová vyjádřila potřebu, aby církev uznala velké ponížení Krista tím, že pochopí nejen to, jak hluboko sestoupil – do podobnosti těla hříchu, ale také to, z jak vysoké pozice sestoupil – z pozice Boha Stvořitele. Během následujících tří let vyjadřovala tytéž myšlenky znovu a znovu a to v souvislosti s nejvzácnějším poselstvím, které bylo v té době předáváno:

Filipským 2,5 *"Mějte [tedy] v sobě to smýšlení, které bylo i v Kristu Ježíši."* Naplňte mysl velkým ponížením Krista a pak rozjímejte o Jeho božském charakteru, o Jeho majestátu a slávě Nejvyššího a o tom, jak to vše odložil a oblékl své božství do lidství. Pak můžeme vidět sebezapření, sebeobětování, které udivovalo anděly. ... Podívejme se tedy pod tento převlek a koho spatříme? – Božství, Věčného Božího Syna, stejně mocného, stejně nekonečně obdařeného všemi prostředky moci, a přesto v podobě člověka. **30** Ellen G. White E. J. Waggonerovi a A. T. Jonesovi, Dopis 37, 18. února 1887; v 1888 *Materials*, s. 28, 29

Kristus na sebe blahosklonně vzal lidskou přirozenost, ale zakrnělý lidský rozum nebyl schopen kvůli své nevědomosti pochopit a rozlišit to božské. Ježíš nebyl ušetřen nutnosti definovat a obhajovat svou božskou přirozenost, protože mysl člověka byla natolik lidskou, že nedokázala rozpoznat to božské přirodění lidstvím. Když toto smýšlení bránilo užitečnosti Jeho poslání, a aby

Jeho poučení bylo důrazné, byl nucen odkazovat na svůj tajemný a božský charakter a uvádět mysl lidí do myšlenkových pochodů, které byly příznivé pro proměňující moc pravdy. **31** Ellen G. White, Rukopis 16, "The Discernment of Truth," (Rožlišování pravdy), leden 1889; v *1888 Materials*, str. 260.

Potřebujeme, aby na nás nyní sestoupila síla a podnítila nás k píli a upřímné víře. Potom, když budeme pokřtěni Duchem svatým, se v nás zformuje Kristus, ta naděje slávy. Pak budeme představovat Krista jako božský předmět naší víry a naší lásky. Budeme mluvit o Kristu, budeme se modlit ke Kristu. Budeme chválit Jeho svaté jméno. Budeme lidem představovat Jeho zázraky, Jeho sebezapření, Jeho sebeobětování, Jeho utrpení a ukřižování, Jeho vzkříšení a vítězné nanebevzetí. To jsou inspirující témata evangelia, která mají v každém srdci probudit lásku a intenzivní zápal. **32** Ellen G. White, Rukopis 27, "Counsel to Ministers," (Rady kazatelům), 13. září 1889; v *1888 Materials*, str. 432.

Populární nauky této doby nemohou správně představovat Ježíše. Náš Spasitel představoval Otce. Odstranil od Božího trůnu hustou temnotu, pekelný stín, který tam satan uvrhnul, aby Boha skryl před zraky a před poznáním. Kristus zjevuje Boží trůn a představuje světu Otce jako světlo a lásku. Jeho božství oděné lidstvím přináší tuto lásku v jasném světle, aby ji lidstvo mohlo pochopit. ... Proč se vírou nechopit božské přirozenosti? Je to naše výsada. Všechno je možné pro toho, kdo věří. **33** Ellen G. White, Rukopis 10, "The Excellence of Christ," (Znamenitost Krista), říjen 1889; v *1888 Materials*, s. 448-449.

V Kristu se spojilo božství a lidství. Božství nedegradovalo na lidství; božství si udrželo své místo, ale lidství díky spojení s božstvím obstálo v nejtěžší zkoušce pokušení na poušti. ... Člověk se může stát účastníkem božské přirozenosti; není ani jednoho člověka, který by si v pokušení a zkoušce nemohl přivolat nebesa na pomoc. Kristus přišel, aby zjevil zdroj své moci a aby se tak člověk nikdy nespolehal na své bezmocné lidské schopnosti. **34** Ellen G. White, "Morning Talk" (Ranní promluva), 29. ledna 1890, *Review and Herald*, 18. února 1890, str. 97; v *1888 Materials*, str. 533.

Když Ellen Whiteová slyšela hlásat poselství o Kristu, mohla se jen radovat. V roce 1890, když mluvila o samotné podstatě poselství sdíleném Jonesem a Waggonerem, prohlásila, že "poselství nesoucí božské pověření byla předložena Božímu lidu ... Ve své kráse a nádheře mezi námi byla představena plnost božství v Ježíši Kristu". **35** Ellen G. White, "Living Channels of Light," (Živí nositelé světla), *Review and Herald*, 27. května 1890, str. 321; v *1888 Materials*, str. 673

O několik let později, když shrnovala Pánem seslané poselství z roku 1888, psala právě o tomto tématu jako o jedné ze základních částí tohoto vzácného poselství:

Pán ve svém velkém milosrdenství poslal svému lidu prostřednictvím starších Waggonera a Jonese velmi cenné poselství. ... Mnozí ztratili Ježíše ze zřetele. Potřebovali, aby se jejich zrak zaměřil na Jeho Božskou osobu, Jeho zásluhy a Jeho neměnnou lásku k lidské rodině. Do Jeho rukou je svěřena veškerá moc, aby mohl lidem rozdávat bohaté dary a předávat bezmocnému člověku neocenitelný dar své vlastní spravedlnosti. Toto je poselství, které Bůh přikázal předat světu. Je to poselství třetího anděla, které má být hlášáno mocným hlasem a doprovázeno vylitím Jeho Ducha v hojnosti. **36** Ellen G. Whiteová O. A. Olsenovi, Dopis 57, 1. května 1895; v *1888 Materials*, str. 1336.

Jednorozený syn.

Když se Waggoner dostal za hranice běžného církevního chápání božské přirozenosti Krista v rámci ariánských a poloariánských názorů, vyjádřil své myšlenky několikrát méně promyšlenými

slovními výrazy než v pozdějších letech, kdy sehrály větší roli objasňující výroky Ellen Whiteové. Jedno takové vyjádření najdeme v jeho sérii z roku 1889 v časopisu *Signs* a druhé v jeho knize na stejné téma *Christ and His Righteousness* (Kristus a jeho spravedlnost), vydané počátkem roku 1890. Waggoner pak takové názory na Kristovu existenci v nově napsaných knihách nebo článcích stejnými slovy již nikdy nezopakoval.

*Někteří mají problém sladit Kristův výrok v Janově evangeliu 14,28: "Otec je větší než já" s myšlenkou, že je Bůh a má právo na uctívání. Někteří se pozastavují pouze nad tímto textem jako by byl dostatečným k tomu, aby vyvrátili myšlenku Kristova božství. Ale pokud by se to připustilo, jen by to dokazovalo rozpor v Bibli, a dokonce i v Kristových vlastních výpovědích, neboť, jak jsme se mohli přesvědčit, je zcela jednoznačně prohlášeno, že je Bohem. Pro vysvětlení Kristova výroku zaznamenaného u Jana 14,28 bohatě stačí dvě skutečnosti. Jednou z nich je, že Kristus je Syn Boží. Ačkoli jsou oba stejné přirozenosti, **Otec je z časového hlediska první. Je také větší v tom, že neměl počátek, zatímco Kristus počátek měl.** Pak je toto tvrzení také pravdivé vzhledem k postavení, které Kristus zaujal. On "sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob otroka a stal se podobným lidem". **Filipským 2,7.** Dále "Avšak toho, který byl nakrátko postaven níže než anděl, Ježíše, vidíme pro utrpení smrti ověčeného slávou a ctí; tak z milosti Boží za každého okusil smrti." **Hebrejům 2,9.** Aby mohl lidi vykoupit, musel sestoupit tam, kde se nacházeli oni. Neodložil své božství, ale odložil svou slávu a zahalil své božství lidstvím. Jeho výrok "Můj Otec je větší než já" je tedy v naprostém souladu s tvrzením, které vyslovil on sám i všichni, kteří o něm psali, že byl a je Bohem. 37* E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ," (Kristovo božství), *Signs of the Times*, 8. dubna 1889, str. 214.*

Písmo prohlašuje, že Kristus je "jednorozený Boží syn". Je zplozený, ne stvořený. Pokud jde o to, kdy byl zplozen, není na nás, abychom se na to ptali, a naše mysl by to nepochopila, ani kdyby nám to bylo řečeno. Vše, co můžeme vědět, nám o tom prorok Micheáš říká těmito slovy: "Ale ty, Betléme Efratský, ačkoli jsi malý mezi tisíci z Judy, přece z tebe vyjde ten, který mi bude vládcem v Izraeli; jehož vycházení je odedávna, od dnů věčnosti." Micheáš 5,2.

*Byla doba, kdy Kristus vyšel a přišel od Boha, z lůna Otce. Jan 8,42 Ježíš jim řekl: "Kdyby byl Bůh váš Otec, milovali byste mě, neboť z Boha jsem vyšel a od něho přicházím. Nepřišel jsem sám od sebe, ale on mne poslal. Jan 1,18 Boha nikdo nikdy neviděl, jedinečný Bůh, který je v lůnu Otcově, ten nám o něm pověděl. Ta doba však byla natolik vzdálená ve dnech věčnosti, že je pro omezené lidské chápání prakticky bez počátku. 38 E. J. Waggoner, *Christ and His Righteousness*, str. 21*

Ze strany Ellen Whiteové neobdržel výtku ani za jeden z těchto výroků. A proč by měl? Podle klasické definice nebyl Waggoner ani arián, ani poloarián. 39*

Již tehdy posunul pojetí božství nad rámec toho, jak tomu rozuměli mnozí zakladatelé církve, a činil tak bez pomoci pozdějších objasňujících prohlášení Ellen Whiteové. Všimněte si, že tuto skutečnost uznávají i moderní pisatelé:

Waggonerova práce tak byla prvním kompetentním pokusem zabývat se širším, celkovým pohledem na Krista jako na celou plnost Božství, který je pro nás zcela dostačujícím základem a zajištěním spravedlnosti z víry.

*Naneštěstí pro Dr. Waggonera Ellen Whiteová v té době ještě neučinila většinu svých nejsilnějších prohlášení o věčné preexistenci a úplném Božství Krista. V roce 1888 byl Waggoner průkopníkem, aniž by měl výhodu čerpat z mnoha jejích pozdějších prohlášení. 40 LeRoy E. Froom, *Movement of Destiny*, str. 296.*

Otázka Ježíšova božství byla na programu konference v roce 1888. Při této příležitosti ... Ellet J. Waggoner, vyvrátil zbývající poloariánské argumenty, které v církvi ještě zůstaly, a nakonec položil biblický základ potřebný k prokázání plného a úplného božství Ježíše Krista. ...

Společně se [Jones a Waggoner] zapsali do dějin Církve adventistů svými výklady o ospravedlnění z víry. Podle Waggonera bylo možné toto téma chápat pouze optikou nauky o Kristu. ...

V té době někteří představitelé církve ohledně božské přirozenosti Krista stále ještě zastávali poloariánské nebo adoptivistické názory; odtud pramení význam otázky, kterou Waggoner položil, když se zabýval tímto problémem: "Je Kristus Bůh?"

Waggonerův důraz na to, že Kristus je od přirozenosti stejné podstaty jako Bůh a má život sám v sobě, byl pro některé delegáty na zasedání v Minneapolis nepochybně novinkou. Jeho postoj ohledně božské přirozenosti Krista byl pravděpodobně jedním z důvodů odporu mnoha delegátů k jeho poselství o ospravedlnění z víry.

Waggonerův přínos v tomto bodě, stejně jako v otázce lidské přirozenosti Krista, byl klíčový. Froom to jasně uznává: "V roce 1888 byl Waggoner průkopníkem, aniž by měl prospěch z mnoha jejích pozdějších výroků [Ellen Whiteové], a to nejen o Kristově věčné preexistenci, ale i o jeho individuální sebe-existenci a jeho nekonečnosti, rovnosti a všemohoucnosti".

Sama Ellen Whiteová to po vyslechnutí Waggonera vyjádřila slovy: "Ve své kráse a nádheře mezi námi byla představena plnost božství v Ježíši Kristu." Pro ni to bylo důkazem, že mezi nimi působí Bůh. Waggonerův výklad byl z větší části teologickou demonstrací toho, čemu do té doby vždy věřila a co uváděla ve svých spisech. 41 J. R. Zurcher, *Touched With Our Feelings*, s. 34-37.

Na jaře roku 1890 se Waggoner zřejmě posunul ještě dál za hranice svého předchozího pojetí, když prohlásil: "[Bůh zjevil plán vykoupení...] skrze přimluvnou a smírčí službu Ježíše Krista, který se jako **věčný Bůh** vtělil do lidství a svou smrtí na kříži se stal obětí za hřích umožňující odpuštění, a po zmrtvýchvstání vstoupil na nebesa a sedí tam po pravici Otce, aby se přimlouval za svůj lid. Celý charakter a hodnota takového náboženství spočívá v tom, že je, jak o sobě tvrdí, nadpřirozeným plánem záchrany od hříchu." 42 E. J. Waggoner, "A Movement to Unite Church and State," (Hnutí za sjednocení církve a státu), *American Sentinel*, 27. března 1890, str. 100. Uplynulo dalších osm let, než Ellen Whiteová vyřkla svůj známý výrok: "V Kristu je život, původní, nevypůjčený, neodvozený. **'Kdo má Syna, má život'**. 1. List Janův 5,12. Kristovo božství je pro věřícího jistotou věčného života." 43 Ellen G. White, *Desire of Ages*, str. 530. Jak je smutné, že dnes někteří Waggonera v této otázce zcela překroutili. 44*

KAPITOLA 11. POZNÁMKY NA ZÁVĚR

1. S. A. Wittier O. A. Olsenovi, 22. ledna 1890; Dan Jones M. Larsonovi, 2. ledna 1890.

2. Ellen G. White, "Repentance the Gift of God," (Pokání jako Boží dar), *Review and Herald*, 1. dubna 1890. Jean Zurcher správně upozorňuje na to, že "Ellet J. Waggoner byl prvním adventistickým teologem, který předložil systematickou christologii [pozn. překl.: nauku o Kristu], a to jak ve vztahu k božství, tak k lidství Ježíše Krista. ... Pro Waggonera mohlo být téma [ospravedlnění z víry] pochopeno pouze optikou christologie" (*Touched With Our Feelings*, s. 34-35). Skutečnost zůstává stejná i dnes; Kristova přirozenost je více než jen vedlejší téma, je úzce spojena s pravdou o ospravedlnění z víry. "[C]írkev ... co se christologie týče, dnes trpí politováníhodným stavem zmatku. Nevyhnutelným důsledkem je, že stejný zmatek se nyní objevuje

i ve vztahu k učení o ospravedlnění z víry" (*Tamtéž*, str. 305). Woodrow Whidden, ačkoli zastává jiný názor, uznává úzkou souvislost mezi Kristovou přirozeností a ospravedlněním z víry. Ve své knize *Ellen White on Salvation* (Ellen Whiteová o spasení) věnuje celou kapitolu Kristově přirozenosti a důrazně prohlašuje: "Abychom mohli porozumět jejímu [Ellen Whiteové] učení o spasení, je vlastně naprosto nezbytné vzít v úvahu její christologii" (str. 57).

3. Gerhard Pfandl, "The Doctrine of the Trinity Among Adventists" (Silver Spring, MD: Biblical Research Institute, 1999), str. 1. Je zajímavé si povšimnout, jak se Ellen Whiteová stavěla k postojům prvních průkopníků. Jerry Moon shrnuje: "Tento výzkum ukázal, že: (1) Ellen Whiteová souhlasila s **některými aspekty, ale ne se všemi aspekty** anti trinitářských názorů jiných raných adventistů. (2) Názory Ellen Whiteové se měnily – byla vychována trinitářsky, začala pochybovat o některých aspektech trinitářství, v němž byla vychována, a nakonec dospěla k **jinému** než tradičnímu trinitářskému názoru. (3) Mezi ranými a pozdními výroky Ellen Whiteové existuje základní soulad. Ani na základě vnitřních důkazů není důvod zpochybňovat platnost jejích pozdějších, více trinitárních spisů. Jsou zcela v souladu se směrem jejího vyvíjejícího se chápání Božské Trojice a veškeré důkazy ukazují na to, že představují její vlastní myšlenky. Ve svých raných spisech se od **některých aspektů** tradičního trinitářství lišila a ve svých pozdních spisech stále silně oponovala **některým aspektům** tradičního učení o Trojici. (4) Zdá se tedy, že trinitární učení prezentované v pozdějších spisech Ellen Whiteové **není** stejným učením, které první adventisté odmítali. Její spisy spíše popisují dvě protichůdné formy trinitární víry, z nichž se proti jedné vždy stavěla a druhou nakonec podporovala" ("The Quest for a Biblical Trinity: Ellen White's 'Heavenly Trio' Compared to the Traditional Doctrine," *Journal of the Adventist Theological Society*, 17/1 Spring 2006, s. 141-142).

4. Gerhard Pfandl, "The Doctrine of the Trinity Among Adventists," (Nauka o Trojici mezi adventisty), str. 1.

5. Uriáš Smith, *Thoughts on Revelation*, (Battle Creek, MI: Review and Herald, 1865), str. 59. George Knight při citování Smitha chybně uplatňuje definici poloariánství, kterou používá ke zkreslení Waggonerova postoje: "Smith nejenže popíral osobnost Ducha svatého, ale měl také poloariánský pohled na Krista. V roce 1865 například napsal, že Kristus byl 'první stvořenou bytostí, datující svou existenci daleko před jakoukoli jinou stvořenou bytostí nebo věc'. ... Zde byl alespoň nějaký teologický bod, na kterém by se oponenti v Minneapolis mohli shodnout. E. J. Waggoner zastával v otázce Kristovy nekonečnosti v podstatě stejný postoj jako Smith" (*A Search for Identity*, str. 112). Podle striktní definice byl Uriáš Smith arián. Waggoner nikdy neučil, že Kristus je **stvořenou** bytostí. Ve skutečnosti psal o mylnosti takové myšlenky.

6. E. J. Waggoner, *Christ and His Righteousness*, (Oakland, CA: Pacific Press Pub. Co., 1890), s. 5-6, zvýraznění přidáno.

7. *Tamtéž*, str. 19, zvýraznění přidáno.

8. Ellen G. White, *Great Controversy*, vydání z roku 1888, str. 524. Zdá se, že Ellen Whiteová popisuje víru, která je určitým druhem ariánského názoru. Všimněte si: "Bylo přítomno poměrně mnoho adventistů prvního dne. Věří v nastávající věk a nevěří, že Kristus existoval před příchodem na náš svět. ... Někteří popírají Kristovo božství a odmítají věřit, že existoval před stvořením světa." (Rukopis 53, "Deník", prosinec 1890; v *1888 Materials*, str. 784).

9. E. J. Waggoner, "An Important Question" (Důležitá záležitost), *Signs of the Times*, 19. června 1884, str. 377.

10. E. J. Waggoner, "Immortality" (Nesmrtelnost), *Signs of the Times*, 4. září 1884, str. 538.

11. E. J. Waggoner, "The Lord's Day" (Pánův den), *Signs of the Times*, 27. listopadu 1884, str. 713.
12. E. J. Waggoner, "Which is Evangelical?" (Které je evangelikální?), *Signs of the Times*, 12. listopadu 1885, str. 681.
13. "The General Conference Institute", *Review and Herald*, 16. října 1888, str. 648.
14. W. C. White, "Notes Made at the Minneapolis Meetings 1888", 15. října 1888; v *Manuscripts and Memories*, str. 421.
15. E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ" (Kristovo božství), *Signs of the Times*, 25. března 1889, str. 182, zvýraznění přidáno. Aby člověk získal úplný dojem z toho, co Waggoner uvádí, je třeba si přečíst články celé.
16. E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ", *Signs of the Times*, 1. dubna 1889, str. 196, zvýraznění přidáno.
17. E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ", *Signs of the Times*, 8. dubna 1889, str. 214, zvýraznění přidáno.
18. E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ", *Signs of the Times*, 15. dubna 1889, str. 230, zvýraznění přidáno.
19. E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ", *Signs of the Times*, 22. dubna 1889, str. 247, zvýraznění přidáno. Je zajímavé, že se Ellen Whiteová v knize *Spirit of Prophecy* (Duch proroctví), svazek 1. (1870), nezmínila o tom, že Kristus byl zákonodárcem na Sinaji, ale v její revizi *Patriarchs and Prophets* (Patriarchové a proroci, 1890), rok po Waggonerově sérii, tento pojem doplnila: "Kristus byl nejen vůdcem Hebrejců na poušti – andělem, v němž bylo jméno Jehova a který šel před zástupem zahalen v oblakovém sloupu – ale byl to právě On, kdo dal Izraeli zákon. Uprostřed děsivé slávy na Sinaji Kristus před zraky všeho lidu vyhlásil deset přikázání zákona svého Otce. To On dal Mojžíšovi zákon vyrytý do kamenných desek" (str. 366).
20. E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ", *Signs of the Times*, 6. května 1889, str. 262, zvýraznění přidáno.
21. E. J. Waggoner, *Christ and His Righteousness*, str. 19.
22. *Tamtéž*, s. 8-9, zvýraznění přidáno.
23. *Tamtéž*, str. 10.
24. *Tamtéž*, s. 11-12.
25. *Tamtéž*, s. 15-16, zvýraznění přidáno.
26. *Tamtéž*, s. 18-19, zvýraznění přidáno.
27. *Tamtéž*, s. 19-21, zvýraznění přidáno.
28. *Tamtéž*, s. 23-24, zvýraznění přidáno.

29. Viz poznámka 44.
30. Ellen G. Whiteová E. J. Waggonerovi a A. T. Jonesovi, *Dopis* 37, 18. února 1887; v *1888 Materials*, s. 28, 29.
31. Ellen G. White, Rukopis 16, "The Discernment of Truth" (Rozlišování pravdy), leden 1889; v *1888 Materials*, str. 260.
32. Ellen G. White, Rukopis 27, "Counsel to Ministers" (Rady kazatelům), 13. září 1889; v *1888 Materials*, str. 432.
33. Ellen G. White, Rukopis 10, "The Excellence of Christ" (Znamenitost Krista), říjen 1889; v *1888 Materials*, s. 448-449.
34. Ellen G. White, "Morning Talk, Jan. 29, 1890", *Review and Herald*, 18. února 1890, str. 97; v *1888 Materials*, str. 533.
35. Ellen G. White, "Living Channels of Light" (Živí nositelé světla), *Review and Herald*, 27. května 1890, str. 321; v *1888 Materials*, str. 673.
36. Ellen G. Whiteová O. A. Olsenovi, *Dopis* 57, 1. května 1895; v *1888 Materials*, str. 1336.
37. E. J. Waggoner, "The Divinity of Christ" (Kristovo božství), *Signs of the Times*, 8. dubna 1889, str. 214, zvýraznění přidáno. Tyto články převzaly další časopisy, byly otištěny v australském *Bible Echoes* (Ozvěny Bible), 1. října 1889, a v anglickém *Present Truth* (Přítomna pravda), 18. prosince 1890, ale Waggoner tyto myšlenky nikdy nenapsal v nových člancích nebo knihách.
38. E. J. Waggoner, *Christ and His Righteousness*, str. 21, zvýraznění přidáno.
39. Eric Webster správně poznamenává: "Pro Waggonera byl Kristus Bohem a preexistující, ale, alespoň podle jeho názorů z roku 1889, ne zcela věčný. **V této jediné souvislosti Waggoner vykazuje spřízněnost s poloariánským postojem.** ... Waggoner má o Kristově božství vysoké mínění. Uvádí biblické důkazy o skutečnosti, že Kristus je Bůh. ... Pro Waggonera Kristus nebyl stvořenou bytostí, ale byl zplozen z Otce. Jasně rozlišuje mezi stvořením a zplozením. ... Naznačuje, že Kristus je 'stejně podstaty a přirozenosti, jako Bůh' a že 'má nesmrtnost sám o sobě a může udělovat nesmrtnost jiným'" (*Crosscurrents in Adventist Christology*, s. 177-179, zvýraznění přidáno).
40. LeRoy E. Froom, *Movement of Destiny*, str. 296.
41. J. R. Zurcher, *Touched with our Feelings*, s. 34-37.
42. E. J. Waggoner, "A Movement to Unite Church and State", *American Sentinel*, 27. března 1890, str. 100, zvýraznění přidáno. Eric Webster se odvolává na podobné prohlášení učiněné v *Glad Tidings*, přičemž "by mohlo jít o posun v jeho stanovisku z roku 1890" (*Crosscurrents*, str. 198).
43. Ellen G. White, *Desire of Ages*, str. 530. Názor Ellen Whiteové nebyl "opačným stanoviskem" k Waggonerovu dříve vyslovenému názoru, jak prohlašuje George Knight; v roce 1898 byl její názor pouze pokročilejší (viz: George Knight, *A User-Friendly Guide to the 1888 Message*, str. 74).
44. Woodrow Whidden vynaložil velké úsilí na to, aby Waggonera v otázce Kristova božství co nejvíce překroutil: "Vřelá podpora Jonese a Waggonera ze strany Ellen Whiteové je

nezpochybnitelná. Klíčovou otázkou se však zdá být, zda tato silná podpora znamenala **úplnou** podporu všech jejich teologických postojů. Podporovala například jejich názor, že Kristus byl stvořeným bohem (arianismus)?" (*Ellen White on Salvation*, str. 90). Stejný názor Whidden přenesl i do Výboru pro prvenství evangelia (výbor, který v roce 1994 ustanovil tehdejší předseda Generální konference Robert Folkenberg za účelem zvážení nauky o spravedlnosti z víry): "Výbor byl zahájen tím, že se mě [Roberta Wielanda] Whidden snažil donutit, abych přiznal, že E. J. Waggoner byl arián. Arián je ten, kdo nevěří, že Kristus je věčný, božský, ale že byl stvořen. Řekl jsem: 'To nemohu udělat.' [Whidden řekl]: 'Bratře Wielande, tomu věří všichni. [Wieland řekl]: 'Je mi líto, ale s tím nemohu souhlasit. [Whidden] na mě tvrdě zatlačil: 'Chceš říct, že jsi tady jediný, kdo řekne, že Waggoner nebyl arián?' Řekl jsem: 'S tím, že byl arián, nemohu souhlasit'" (Robert J. Wieland, "Third Angel's Message & Corporate Repentance", 24. března 1996).

George Knight historii rovněž chybně představuje, když se Waggonerovi snaží vnutit ariánské názory s tím, že mu dává nálepku poloariána: "Ne všechno, co Waggoner, Jones a Prescott o Ježíši učili, bylo jasné, a to i v období bezprostředně po Minneapolis. ... [V] knize *Christ and His Righteousness* (1890) [Waggoner] předložil poloariánské názory na Krista, když napsal, že 'byla doba, kdy Kristus vzešel a přišel od Boha'. Tento poloarianismus, který učil, že Kristus **není roven Bohu**, byl v adventistické teologii významným od jejího vzniku ve 40. letech 19. století. Že Waggoner na přelomu 80. a 90. let 19. století **takové názory vyučoval**, nicméně neznamenalo, že jsou pravdivé. Ellen Whiteová a většina členů církve oba tyto názory spolu s dalšími v 90. letech 19. století odmítla" (*From 1888 to Apostasy*, s. 132-133, zvýraznění přidáno).

Waggoner však ani jednou neřekl, že Kristus "není roven Bohu".

David McMahon Waggonera ve výsledku také zkresluje, když tvrdí: "Waggoner se snažil odvážně vyznávat Kristovo božství. Popíral, že Kristus je stvořená bytost. Tvrdil, že Kristus je Bůh, Stvořitel i Zákonodárce. ... Nicméně Waggoner **byl přesto ariánem v klasickém smyslu**" (*Ellet Joseph Waggoner: The Myth and the Man*, str. 102, zvýraznění přidáno). Proč však existuje taková snaha zkreslovat Waggonerovu představu o Kristově božství? V mnohdy cynicky působících životopisných kritikách Knight a Whidden Jonese a Waggonera pomlouvají a zároveň propagují svou vlastní fordovskou teologii. Teologii, která se snaží prosazovat evangelikální pohled na Kristovu přirozenost zpopularizovaný díky knize *Questions on Doctrine* (Otázky o doktríně) a názorům Desmonda Forda. Spor tedy ve skutečnosti není o Kristově božství. Pokud jde o Waggonerův názor na božskou přirozenost Krista, stavějí Knight a Whidden slaměného panáka a pak často přecházejí k tématu lidské přirozenosti Krista. To je klasický příklad taktiky návnady a záměny, která je stará jako hřích sám [pozn. překl.: bait-and-switch je trik, kdy se během argumentace nenápadně vymění pojem, aby původní tvrzení působilo oprávněně]. Jde o to, že **pokud** Waggoner, co se jeho názorů na božskou přirozenost Krista týče, nebyl nic jiného než arián a zastával tedy názor, že Ježíš "byl stvořený bůh", jak pak můžeme Waggonerovi věřit, pokud jde o jeho názory na lidskou přirozenost Krista? Takový pohled však lze přijmout pouze tehdy, když překrucujeme historická fakta.